

Од Пруда преко Бањалуке до Сарајева

Пише: Милко Грмуша

субота, 21 фебруар 2009 15:27

„Босна и Херцеговина се састоји од два ентитета, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске“ (члан 1, став 3 Устава Босне и Херцеговине).

„Територија Републике је јединствена, недјељива и неутуђива“ (Амандман XLV на став 1. Члана 2. Устава Републике Српске).

Дакле, цитиране одредбе устава Републике Српске и БиХ су више него јасне. Уз одредбе које се тичу надлежности БиХ (члан 3. Устава БиХ) и уз оне одредбе које регулишу надлежности Републике Српске (релевантне одредбе Устава Републике Српске и члан 3. Устава БиХ), потпуно је очито да је Босна и Херцеговина и практично и формално лабава конфедерација два државотворна ентитета. И заиста, како то поменути члан Устава БиХ „Надлежности и односи између установа БиХ и ентитета“ таксативно наводи, БиХ има, словом и бројем, тачно десет (10) надлежности. Све остале надлежности у рукама су ентитета. Република Српска и ФБиХ својим уставима, законима и другим правним актима дефинишу своју политичко-организациону структуру, а БиХ, као савез државотворних ентитета, нема било каквих ингеренција да преко својих органа и институција намеће тим ентитетима било шта ван својих десет уставних овлашћења, а посебно нема право да задире у унутрашњу организацију РС и ФБиХ. Дакле, нормативни оквир односа у БиХ савршено је јасан.

Какогод, силовањем права страни шерифи два пута су флагрантно повриједили не само уставе РС и БиХ, него и саму суштину односа на овом простору, која је базирана на дејтонском компромису. Прво је скандалозном арбитражном одлуком Брчко изузето из уставног оквира Републике Српске, а потом су и Поточари, односно тзв. меморијални центар такође неуставно отети Српској. На бахато понашање страних моћника у Републици Српској одавно смо навикли, а и домаћи политичари нас од 1998. године навикавају на поданички однос према тим моћницима, делегирајући једну по једну надлежност Српске на ниво БиХ. Крајем 2006. године водеће политичке странке, свака из својих разлога, рекле су „НЕ“ даљем развлашћивању Републике Српске. Од тога, наравно, није било ништа. Владајући СНСД на један перфидан начин наставио је деструкцију РС, што њеном тајкунизацијом, што тихим преносом надлежности који

медији у Српској, сви одреда финансирани од стране лакташког финансијског лобија, нису смјели да потенцирају (пренос надлежности у области образовања, пролонгирано али јасно дезавуисање позиције полиције РС, као и сет закона у области пољопривреде и спорта, који су и ове области, Уставом БиХ предвиђене јасно као надлежности ентитета, знатним дјелом ставили под ингеренцију органа БиХ). Почетком новембра мјесеца 2008. године лидери СНСД-а, СДА и ХДЗ-а у Пруду су одлучили да правно верификују досадашње преносе надлежности, али и да начине један кључни корак ка потпуном мјењању саме суштине БиХ. Тај кључни корак представља дио садржаја договорених уставних реформи, а који се тиче „територијалне организације“ и „средњег нивоа власти“. Као што је већ речено, територијална организација БиХ врло је једноставна, и чине је два ентитета. Својим уставима и законима ентитети дефинишу своју територијалну организацију, која је у Српској релативно једноставна (Устав РС предвиђа само републичке и локалне органе власти), док у ФБиХ постоје три нивоа власти- централни органи ФБиХ, кантонални и општински органи. И то је то што се тиче територијалне организације. Свака реформа Устава БиХ која подразумева и промјену оваквог стања, односно промјену територијалног организовања, не значи у ствари реформу, него радикалну промјену самог Устава и читаве уставне композиције БиХ. Да је ријеч управо о таквој намјери доказује сама синтагма „средњи ниво власти“. Који је то средњи ниво власти у БиХ? Уколико се консултује Устав БиХ, сасвим је јасно да тог фамозног средњег нивоа власти у БиХ нема, нити може да буде, јер Устав БиХ познаје само органе и институције БиХ, те одређује да све оне послове које не обављају ти органи и институције (да се понови, само десет таквих надлежности има БиХ) обављају органи и институције ентитета. У Српској имамо два нивоа власти, док у Федерацији постоје три нивоа власти. Према томе, с обзиром на своје уставно уређење, само ФБиХ познаје категорију средњег нивоа власти и, сходно томе, апсолутно нема мјеста реформи Устава БиХ која подразумева било какав „средњи ниво власти“.

Међутим, уставни су једно, а политички интереси нешто сасвим друго. Свима у Српској је јасно какви су политички интереси муслимана и већине Хрвата у БиХ. Њихови интереси преклапају се у једној тежњи - нестанку Републике Српске. Е сад, да ли Српску уништити одједном, или постепено, ту се они разилазе, али само дакле око метода- циљ је свима исти. Мени лично њихов интерес је сасвим разумљив. Оно што ми није до краја разумљиво јесте позиција српских политичара- какве су перспективе њиховог владања и богаћења у унитарној Босни? Потпуно ми је јасно да српски политичари не дају ни пет пара за бриге и интересе људи у Републици Српској. Једино што ми је давало какву- такву наду била је помисао да ће се политичари из Српске одупријети централизацији БиХ не због интереса народа, већ због свог личног интереса- тешко да ће имати оволико простора за манипулисање људима и преконоћан утицај кад Републике Српске суштински нестане. Или је можда суштина приче у томе да је у Пруду и након Пруда договорено да се колач дијели на равне части свим учесницима ове прљаве работе и онима који исту подржавају. А да оно што је мазнуто прије колача остане непроцесуирано.

Уколико споразум из Пруда буде верификован у Парламентарној скупштини БиХ двотрећинском већином, односно уколико он замјени априлски пакет уставних промјена, БиХ више неће бити конфедерација. И не само то- Српска више неће имати могућности да тражи нити федерализацију БиХ, што је политички мото владајуће партије у РС, а свакако да је федерализација знатно мање од онога што нам је Дејтон дао. Једноставно речено, средњи ниво власти биће ентитети, који ће бити просто координационо тијело између централних органа БиХ и локалних заједница, тј општина и градова. На тај начин, Република Српска ће од државотворне јединице постати обичан биро, који ће служити за оперативно извршење инструкција из Сарајева.

Крајем јануара мјесеца текуће године тројица лидера су конкретизовали прудски договор у Бањалуци. Између осталог, формална новина била је и помињање четири територијалне јединице. Управо су те четири територијалне јединице изазвале праву политичку експлозију у читавој БиХ. Други дан након бањалучке сесије и сама тројица десперадоса су дали потпуно контрадикторне изјаве о садржају фамозних територијалних јединица, што је додатно „ојачало“ повјерење јавности у сам ток разговора о будућој уставној (пре)композицији БиХ. Опозиционе (а богами и позиционе, изузев СНСД и донекле СП) политичке странке из РС тек су тада озбиљније реаговале на Додиков рулет са Тихићем и Човићем. „Уставобранитељи“ су се обрушили на бањалучку изјаву свом жестином, иако је она само логичан наставак прудске приче. Тиме су, мање- више, постигли супротан ефекат: народ је углавном њихову реакцију (оправдано) оцјенио демагошком и политикантском, јер је она улиједила (пре)касно. Она се морала десити 4. новембра, дан након договора у Пруду. Она је тада морала јасно објаснити грађанима Републике Српске да евентуални „средњи ниво власти“ у уставној промјени значи не реформу, него радикалну промјену есенције позитивног Устава БиХ. „Средњи ниво власти“ у ствари представља обични биро између централне владе у Сарајеву и општина. У том случају потпуно је неважно да ли су двије, четири или једанаест „територијалних јединица“, јер оне немају суштинских ингеренција. Дакле, Српска је озбиљно нападнута у Пруду, а Бањалука је била само једна оперативна етапа у процесу њене уставне еутаназије. Нама обичним смртницима у Републици Српској остаје само да се надамо да ће нас опет, као и у априлу 2006, спасити нико други него Харис Силајџић, својим упорним и дослиједним максималистичким ставом да је понижење за сарајевске бегове да Српску укидају којекаквим преговорима, већ да је то потребно учинити једним ферманом, како је био обичај у „оном земану“.